

13. Стадник А. М. Доклінічна діагностика і симптоматика хвороб метаболізму у високопродуктивних корів / А. М. Стадник, С. К. Демидюк // Наук.-техн. бюлетень інституту біології. – Львів, 2008. – Вип. 9, № 1–2. – С. 178–182.

14. Федорович В. Л. Мінеральний гомеостаз крові корів за остеодистрофії / В. Л. Федорович, А. О. Драчук, С. К. Демидюк // Наук. вісник Львів. нац. ун-ту вет. медицини та БТ імені С. З. Гжицького. – Львів, 2010. – Т.12, №3 (45), Ч.1. – С. 288–291.

Стаття надійшла до редакції 5.03.2015

УДК 65.012.12

Дідок Ю. В., к.вет.н., доцент ©

E-mail: tchabanova@gambler.ru

*Харківський регіональний інститут державного управління НАДУ при
Президентові України, Харків, Україна*

МАКРОСЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Статтю присвячено аналізу зовнішнього середовища організації у галузі ветеринарної медицини України. Виділено групу факторів непрямого впливу. Охарактеризовано макросередовище закладів ветеринарної медицини, що складається із сукупності зовнішніх факторів непрямої дії; визначено його основні риси. Здійснено аналіз політичних, правових, економічних, міжнародних, науково-технічних, соціокультурних та природних чинників. Проведено оцінку ступеня їхнього впливу на діяльність закладів ветеринарної медицини. Встановлено, що політичні фактори визначаються особливостями політичних процесів в суспільстві та рівнем політичної стабільності. Правові фактори відображають конституційно і законодавчо закріплені правові норми, в рамках яких діють заклади ветеринарної медицини. Економічні фактори визначаються економічною ситуацією в країні та формують економічні умови, в яких функціонують установи ветеринарної медицини. Міжнародні фактори пов'язані з подіями та обставинами міжнародного масштабу, що впливають на формування державної політики у галузі ветеринарної медицини. Науково-технічні фактори зумовлені досягненнями науково-технічного прогресу і впливають на рівень наукового і технологічного забезпечення ветеринарних закладів. Соціокультурні фактори включають структуру населення, культуру, традиції, які впливають на ціннісні настанови та вподобання споживачів. Природні фактори пов'язані з природно-кліматичними умовами місцевості, географічним розташуванням підприємства, що впливає на структуру тваринництва, потреби і вимоги до ветеринарного обслуговування.

Ключові слова: *аналіз зовнішнього середовища організації, макросередовище організації, заклади ветеринарної медицини, фактори непрямого впливу.*

УДК 65.012.12

Дідок Ю. В., к. вет.н., доцент

*Харківський регіональний інститут державного управління НАГУ при
Президенті України, Харків, Україна*

МАКРОСРЕДА УЧРЕЖДЕНІЙ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Стаття посвячена аналізу зовнішньої середовища організації в галузі ветеринарної медицини України. Виділена група факторів непрямого впливу.

Охарактеризована макросреда учреждений ветеринарной медицины, которая состоит из совокупности внешних факторов непрямого действия; определены ее основные черты. Проанализированы политические, правовые, экономические, международные, научно-технические, социо-культурные и природные факторы. Проведена оценка степени их влияния на деятельность учреждений ветеринарной медицины. Установлено, что политические факторы определяются особенностями политических процессов в обществе и уровнем политической стабильности. Правовые факторы отображают конституционно и законодательно закрепленные правовые нормы, в рамках которых действуют учреждения ветеринарной медицины. Экономические факторы определяются экономической ситуацией в государстве и формируют экономические условия, в которых функционируют ветеринарные организации. Международные факторы связаны с событиями и обстоятельствами международного масштаба, которые влияют на формирование государственной политики в отрасли ветеринарной медицины. Научно-технические факторы связаны с достижениями научно-технического прогресса и влияют на уровень научного и технологического обеспечения ветеринарных учреждений. Социо-культурные факторы включают структуру населения, культуру, традиции, которые влияют на ценностные установки и предпочтения потребителей. Природные факторы связаны с природно-климатическими условиями местности, географическим расположением предприятия, которые влияют на структуру животноводства, потребности и требования к ветеринарному обслуживанию.

Ключевые слова: анализ внешней среды организаций, макросреда организации, учреждения ветеринарной медицины, факторы непрямого влияния.

UDC 65.012.12

Didok Yu.V., Candidat of Veterinary Sciences, Associate Professor
Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the NAPA attached to the Office of the President of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

MACROENVIRONMENT OF VETERINARY MEDICINE ORGANIZATIONS

The article is devoted to the analysis of the external environment of organizations in the field of veterinary medicine of Ukraine. The groups of factors indirect influence were allocated. The macroenvironment of veterinary medicine establishments, which consists of a set of factors of indirect influence has been characterized. The political, legal, economic, international, scientific and technical, socio-cultural and environmental factors were analyzed. The degree of their impact on activity of veterinary medicine establishments was evaluated. It was established that the political factors are determined by the peculiarities the political processes in the society and the level of political stability. The legal factors are associated with constitutionally and legally enforceable rights and norms concerning veterinary medicine. The economic factors are determined by the economic situation in the country and create the economic conditions for existence of veterinary medicine establishments. The international factors are related to the events and circumstances at global level, that affect the shaping of the national state policy in the field of veterinary medicine. The scientific and technological factors are caused by achievements of scientific progress and influence on the level of technological providing of veterinary institutions. The sociocultural factors include the population structure, culture and traditions that affect the value guidelines and consumer preferences. The natural factors are related to the to natural and climatic conditions of the area, the geographical

location of the company that defines the structure of livestock, customers needs and requirements to the veterinary services.

Key words: *analysis of external environment of organizations, macroenvironment of organization, establishments of veterinary medicine, factors of indirect impact*

Вступ. Актуальність дослідження макросередовища організацій у галузі ветеринарної медицини зумовлена необхідністю принципово нового ставлення до питань менеджменту закладів ветеринарної медицини. Виконання завдань щодо попередження спалахів інфекційних захворювань, гарантування безпечності продовольчої продукції є неможливим без якісного управління, ефективність якого значно підвищується завдяки врахуванню результатів аналізу факторів зовнішнього середовища організацій. Врахування впливу чинників зовнішнього середовища при прийнятті управлінських рішень дозволяє значно підвищити ефективність менеджменту ветеринарних закладів, визначити стратегію і тактику, встановити пріоритети розвитку, сформувані внутрішню структуру, посилити конкурентоспроможність, віднайти власну «нішу» у ринковому просторі.

Проблемам зовнішнього середовища організацій присвячені роботи видатних зарубіжних вчених – М. Альберта, І. Ансоффа, В. Афанасьєва, М. Мескона, Р. Уотермена, Ф. Хедоурі, Д. Томсона, Н. Парахіної, Р. Холла, Л. Ушвицького, Е. Уткіна та ін. Питання зовнішнього середовища державних установ і організацій розглядаються в роботах Х. Рейні, Ф. Доббін, Ф. Селзник. Результати аналізу джерел літератури доводять, що макросередовище ветеринарних закладів є недостатньо вивченим: в Україні не здійснюються комплексні дослідження можливостей застосування теоретичних основ ситуаційного підходу до управління організаціями у галузі ветеринарної медицини, відсутні монографії з даної проблематики. Отже, необхідність досліджень обґрунтовується недостатнім висвітленням в науковій літературі галузевої специфіки зовнішнього середовища організацій з одного боку, а з іншого – соціальною важливістю завдань, що виконує галузь ветеринарної медицини: захист населення від захворювань, спільних для тварин і людей, забезпечення продовольчої безпеки держави шляхом гарантування якості і безпечності продовольчої сировини і продукції тваринного походження.

Мета і завдання дослідження. Метою даної публікації є висвітлення результатів дослідження макросередовища закладів ветеринарної медицини¹. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких завдань:

- визначити основні риси макросередовища закладів ветеринарної медицини;
- виділити і проаналізувати фактори непрямого впливу зовнішнього середовища організацій у галузі ветеринарної медицини;
- оцінити ступінь впливу факторів макросередовища на ветеринарні організації.

Матеріал і методи. Матеріалом для дослідження є чинна законодавча і нормативно-правова база з питань ветеринарної медицини, періодичні видання, науково-методичні розробки вітчизняних та зарубіжних авторів. Методи досліджень: метод аналізу й оцінки зовнішнього середовища організацій, запропонований Н. Парахіною зі співавт. [2]. Сутність методу полягає у поділі чинників зовнішнього середовища на фактори прямого та непрямого впливу (дії).

---

¹ Під закладами (установами, організаціями) ветеринарної медицини в рамках даної статті слід розуміти будь-які організації, установи чи підприємства, які здійснюють діяльність в галузі ветеринарної медицини України.

Результати дослідження. Однією з важливих характеристик будь-якої організації є зовнішнє середовище – сукупність умов, чинників і факторів, що знаходяться поза межами організації та впливають на її діяльність [1]. Зовнішнє середовище організацій, які функціонують в окремих галузях має свою специфіку. Серед чинників, що значно впливають на діяльність закладів ветеринарної медицини доцільно виділи групу факторів непрямого впливу – політичних, правових, економічних, соціо-культурних, міжнародних, науково-технічних і природних чинників, які характеризуються одностороннім впливом на підприємства і визначають умови їх функціонування. Опосередковано впливаючи на діяльність організацій, ці фактори створюють загальні умови знаходження ветеринарних установ в зовнішньому середовищі і можуть сприяти або загрожувати їх розвитку. Сукупність перерахованих зовнішніх факторів непрямої дії формує макросередовище організацій у галузі ветеринарної медицини.

Політичні фактори включають сукупність обставин, які створюють певне становище, спричинене перерозподілом політичних сил, встановленням нової влади тощо. Вони можуть викликати порушення умов діяльності підприємства, призводити до фінансових, людських, матеріальних та інших втрат. Політичні умови пов'язані з особливостями політичних процесів та інститутів в країні (наприклад, форма правління в державі). Специфічною рисою сучасної ситуації в Україні є високий рівень політичної нестабільності. Більш конкретні умови включають результати виборів, співвідношення політичних сил, належність до політичних партій, участь у політичних ініціативах [2].

Політичні чинники макросередовища організацій у галузі ветеринарної медицини необхідно враховувати з метою визначення намірів органів державної влади щодо реформування галузі. Тому важливим для закладів ветеринарної медицини є політичний вибір пріоритетів соціально-економічного розвитку країни; ставлення уряду до галузі ветеринарної медицини, розуміння важливості її ролі та функцій; стратегія державної кадрової політики; політико-правові дії впровадження реформ з питань аграрної сфери, продовольчої безпеки тощо. Політичні фактори впливають як на державні органи ветеринарної медицини, так і на приватні заклади: вони можуть стати витоком нових можливостей або, навпаки, загроз для організації.

Правові фактори визначають правові рамки, в яких діє установа. До правових умов належать конституційно та законодавчо встановлені норми поведінки фізичних і юридичних осіб, обов'язкові для виконання. Приоритетне значення в цій групі факторів має нормативно-правова база організації – чинник, який визначає норми та рамки відносин, а також межі допустимих дій стосовно інших суб'єктів права. Правова база закладів ветеринарної медицини охоплює сукупність законодавчих і нормативно-правових документів з питань ветеринарної медицини: Законів України, Указів Президента України, постанов уряду, відомчих нормативних документів [2]. Основою для прийняття законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють діяльність організацій у галузі ветеринарної медицини, є Конституція України.

Аналізуючи правове оточення закладів ветеринарної медицини, необхідно приділяти увагу таким чинникам, як динамізм правового середовища та рівень контролю за порушенням правових норм. Галузь ветеринарної медицини України перебуває у стані реформування: під впливом політичних факторів (реалізація євроінтеграційної політики України) здійснюється приведення сучасної правової бази з питань ветеринарної медицини у відповідність до правових норм ЄС. Тому

важливою для закладів ветеринарної медицини є можливість прийняття нових законів, що регулюють їхню діяльність.

Економічні фактори пов'язані з економічними умовами, в яких діє підприємство (інфляція, податкові ставки), особливостями внутрішніх і зовнішніх економічних ринків. Економічна ситуація в країні впливає на рівень добробуту населення, призводить до зменшення або збільшення попиту на ветеринарні послуги [2]. Аналіз економічного середовища допомагає зрозуміти, як формуються і як розподіляються видатки з державного бюджету на фінансування ветеринарної медицини. Доступ бюджетних установ ветеринарної медицини до фінансових ресурсів – одна з важливих умов їх існування. Тому важливими є такі чинники, як: стан і рівень розвитку фінансової системи України; розмір валового національного продукту; рівень інфляції; співвідношення державної та приватної власності та ін.

Міжнародні фактори включають події та обставини міжнародного масштабу, які позначаються на діяльності організацій [2]. Серед зовнішніх чинників, що значно впливають на якість процесу формування державної політики у галузі ветеринарної медицини і відповідно на функціонування державних і комерційних установ галузі, доцільно виділити світові глобалізаційні процеси та роль міжнародних організацій [3], розвиток міжнародних відносин, приєднання України до Світової організації торгівлі та інших організацій, членство у Всесвітній організації охорони здоров'я тварин (далі ВООЗТ) [2]. Ці фактори значно впливають на формування національної політики у сфері якості та безпеки харчової продукції та охорони здоров'я тварин, зобов'язують дотримуватись основних принципів міжнародних угод, обумовлюють необхідність адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів, спричинюють зобов'язання дотримання вимог щодо гуманного ставлення до тварин тощо. Пріоритетний вплив на формування державної ветеринарної політики в Україні має ВООЗТ – міжурядова організація, створена в 1924 р. з метою контролю хвороб тварин у світі. ВООЗТ розробляє санітарні норми для міжнародної торгівлі тваринами та продуктами тваринного походження, біологічні стандарти для виробництва і контролю ветеринарних препаратів, надає країнам-учасникам статус вільних від певних хвороб тварин [4]. Стандарти та вказівки, розроблені ВООЗТ, призначені для використання країнами-учасниками з метою захисту проти занесення збудників хвороб під час торгівлі тваринами і продуктами тваринного походження, а також для скасування неправомірних санітарних бар'єрів [5].

Науково-технічні фактори обумовлюються досягненнями науки і техніки щодо розробки та вдосконалення засобів і методів профілактики, діагностики і лікування хвороб тварин [2]. Серед технологічних чинників, що впливають на діяльність закладів ветеринарної медицини, слід зазначити: розвиток техніки, біотехнологій, генної інженерії, впровадження нових методів діагностики, профілактики, лікування, темпи розробки нових фармацевтичних препаратів, діагностичних засобів і приладів, стан патентно-ліцензійного захисту нових лікарських засобів, медичної техніки та інструментарію; нові тенденції в трансферті технологій.

Соціо-культурні фактори включають демографічні (демографічна ситуація в країні, тенденції народження/смертності, зміни у структурі населення за віком, статтю, етнічним походженням), гендерні (ролі, стереотипи) та культурні фактори (релігія, традиції). На функціонування закладів ветеринарної медицини можуть також впливати такі чинники: стан епізоотичної ситуації на певній території; рівень життя, освіти і культури населення. Звичаї, настанови, переконання, обумовлені

даними факторами, визначають вподобання й очікування споживачів, їх ставлення до тварин, вимоги до якості ветеринарного обслуговування [2]. Наприклад, вплив на діяльність закладів ветеринарної медицини може здійснювати такий чинник соціокультурного середовища, як ставлення до тварин. У містах обласного значення складався стереотип ставлення до домашніх улюбленців як до членів родини. Мешканці мегаполісів згодні витратити кошти на профілактику і лікування захворювань дрібних домашніх тварин, тоді як жителі сільської місцевості ставляться уважніше до продуктивних тварин.

Природні фактори пов'язані з особливостями географічного розташування організацій у галузі ветеринарної медицини, кліматичних та екологічних умов місцевості. Специфіка цих факторів обумовлює структуру тваринництва, ризики виникнення стихійних лих, надзвичайної ситуації тощо [2].

Висновки. Розвиток сучасних організацій суттєво пов'язаний з рівнем реагування на зміну факторів зовнішнього середовища. Зовнішнє середовище організацій у галузі ветеринарної медицини формується на макро- та мікрорівні. Макросередовище закладів ветеринарної медицини характеризується такими рисами:

- складається із сукупності зовнішніх факторів непрямої дії (політичні, економічні, природні, соціо-культурні, правові, міжнародні, науково-технічні);
- формує загальні умови для існування та функціонування організацій галузі ветеринарної медицини у зовнішньому середовищі;
- опосередковано впливає на діяльність ветеринарних закладів;
- може сприяти або загрожувати розвитку закладів ветеринарної медицини.

Політичні фактори пов'язані з особливостями політичних процесів в суспільстві та рівнем політичної стабільності; правові фактори – з конституційно і законодавчо закріпленими правовими нормами, в рамках яких діють заклади ветеринарної медицини; економічні фактори – з економічною ситуацією в країні та економічними умовами; міжнародні – з подіями та обставинами міжнародного масштабу, що впливають на формування державної політики у галузі ветеринарної медицини; науково-технічні фактори – з досягненнями науково-технічного прогресу; соціокультурні – з демографічною ситуацією і структурою населення, культурою, традиціями, які впливають на ціннісні настанови та вподобання споживачів; природні – з природно-кліматичними умовами місцевості, географічним розташування підприємства.

Перспективи подальших досліджень. Наукова новизна отриманих результатів полягає у характеристиці, аналізі та оцінці впливу факторів макросередовища на функціонування закладів ветеринарної медицини. Ступінь впливу окремих факторів зовнішнього середовища на ветеринарні організації може бути різним залежно від виду основної діяльності, форми власності, особливостей фінансування, специфіки виробництва, розміру та особливостей внутрішнього середовища підприємства та інших чинників. Перспективою подальших наукових розвідок є дослідження факторів мікросередовища закладів ветеринарної медицини.

Література

1. Менеджмент: навч. посіб. / О. Б. Коротич, Н. С. Миронова, Ю. В. Дідок, Д. А. Тимоха; за заг. Ред.. Н. М. Мельтюхової. – Х.: ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2010. – 73 с.

2. Чабанова Ю.В. Зовнішнє середовище закладів ветеринарної медицини. - Проблеми системного підходу в економіці [Електронне видання]. – 2009. – № 1. – Режим доступу до журн.: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/index.html/>

3. Дідок Ю. В. Вплив міжнародних норм і стандартів на формування державної ветеринарної політики в Україні / Ю. В. Дідок // Теорія та практика державного управління: Збірник наукових праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. – №4 (43). – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-4/doc/5/02.pdf>

4. Terrestrial Animal Health Code, 22th Edition. – OIE, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oie.int>.

5. Чабанова Ю. В. Міжнародні стандарти якості управління ветеринарними службами // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст: Матер. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 15–16 трав. 2009 р. / За заг. ред. С. М. Серьогіна. – Д. – : ДРІДУ НАДУ, 2009. – С.285–286.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2015

УДК 619:615:636.087

Жила М. І., к. вет. н., доцент*©

Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок

ДО ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПРОВЕДЕННЯМ КЛІНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВЕТЕРИНАРНИХ ПРЕПАРАТІВ ТА КОРМОВИХ ДОБАВОК

Контроль за проведенням клінічних досліджень повинен здійснюватись як зі сторони Замовника (Спонсора), так і уповноважених регуляторних органів. Такий підхід дозволяє гарантувати якість і об'єктивність отриманих даних стосовно досліджуваного препарату чи кормової добавки. Гарантія якості клінічних досліджень забезпечується шляхом проведення періодичних перевірок: моніторингу, аудиту, інспекції. Контроль зі сторони Замовника або фармацевтичної компанії (Виробника) повинен охоплювати всі етапи проведення клінічного випробування – від планування досліджень до отримання та обробки результатів і написання звіту, а співпраця між Спостерігачем (Монітором), Аудитором і Дослідником дозволяє домогтись високої якості в роботі з вивчення ефективності і безпеки ветеринарного лікарського засобу чи кормової добавки.

Спостерігач є довіреною особою Замовника в процесі проведення клінічного випробування, обов'язком якого є безпосередньо контролювати перебіг дослідження і допомагати Досліднику в його проведенні. Аудиторська перевірка забезпечує додаткові гарантії того, що якість даних, отриманих під час здійснення випробування відповідає необхідним вимогам, а контроль за проведенням клінічного випробування зі сторони Замовника здійснюється.

Інспекційну перевірку проведення клінічних досліджень на відповідність затвердженому протоколу здійснюють співробітники уповноваженої установи, незалежної від суб'єктів випробування, та не беруть безпосередньої участі в проведенні таких досліджень.

© Жила М. І., 2015

*Науковий консультант – д.вет.н., професор, членкор. НААН Коцюмбас І. Я.